

Texten är automatiskt genererad. Vi har i nuläget endast möjlighet att erbjuda transkriberingar i obearbetad form.

I Sverige produceras runt tusen ton ull om året från svenska får, men merparten av den ullen används inte utan förstörs. Och anledningarna är flera.

Ända sedan svenska spinnerier försvann under 50 talet, tillsammans med den övriga textilindustrin, har efterfrågan på svensk ull varit låg och lönsamheten dålig och idag saknas helt enkelt kapaciteten för att producera högkvalitativa produkter i storvolym. Men intresset för ull ökar. Ull är ett naturmaterial med fantastiska egenskaper och en mängd användningsområden som dessutom är hållbart. Svensk ull kan vara på väg att göra comeback. Jag heter Håkan Montelius och du lyssnar på podden Landet, en podd från Landsbyggsnätverket.

Ja. Enligt siffror från Svenska Fåravelsförbundet så produceras det ungefär tusen ton ull i Sverige 2020. Men det var endast 46 procent av den ullen som togs omhand och förädlades till någon form av produkt. Resten eldades upp eller förstördes på annat sätt.

Så varför går så mycket ull till spillo? Och hur kan vi bli bättre på att ta till vara på den? Det ska vi prata mer om i podden Landet i dag. Intresset för svensk ull ökar som sagt både bland privatpersoner och företag. Och några som har börjat arbeta mer med svensk ull i sina produkter är Fjällräven. Så därför vill jag först säga hej och välkommen till Erik Blomberg, informationschef och produktutvecklare på Fjällräven. Hej! Hej! Tack så mycket! Och ni har ju valt att satsa på svensk ull i era produkter. Kan du berätta lite grann mer om det här och vad ni använder ullen till? Absolut. Själva idén dök väl upp för fem år sedan, ungefär när vi läste en artikel om hur mycket av den svenska ullen som slängs. Då blev det en ganska. Det blev uppenbart för oss att vi använder ull i dag. Den kommer inte från Sverige. Låt oss försöka hitta på något som vi kan göra med den. Med den svenska ullen. Så vi såg väl det lite grann som en utmaning. För vi visste att vi kan inte direkt ta den svenska ullen och bara göra exaktsamma produkter som vi redan gör av ull i dag, utan vi var tvungna att hitta på en ny applikation som den

svenska ullen passar väldigt bra för. Varför måste man tänkaannorlunda där med utländska ull och svenska ull?Svensk bilindustri är ju ganska. Jag skaabsolut inte säga efter, men vi är inte lika industrialiseradesom andra länder. Vilket är den största effektenav det är ju att den inte sorteras lika bra, så det ärsvårt att specificera att jag vill ha en ull av exakt den härtypen och den här storleken eller längden på fibrernaeller vad det kan vara man vill ha. Ur det perspektivet såvar vi tvungna att hitta på en produkt där därinte spelar lika stor roll att det är av en speciell typullen som vi använder. Våra första produkter var juen ryggsäck platta där vi bytte utpolyuretan skum egentligentill ihop filtrerad ull,typ en centimeter tjockt. Men är det framförallt den här typen av produktersom du tänker dig eller som ni använder er av ull till att fåtill foder, stöd, plattor och den typenav produkter just nu. Men jag ser det nog somen liksom en utveckling för att vi vill vidare.Men för att komma dit så måste vi liksom börjasortera bättre och kunna spela det vi vill ha ull av.Exakt den här kvaliteten. Ull har det blivit en viktigdel av ert varumärke? Ja, absolut.Vi har ju haft produkter alltid så.Men vi tycker det är jätteviktigt stegi helheten att vi har ju en ambition att användamer förnyelsebara material och mindre ickeförnyelsebara, så det ligger helt klarti linje med det att vi försöker använda så mycketförnyelsebart som möjligt. Sedan är ju ullen som materialfantastiskt ur för frilufts kläder för attden har sina egenskaper. Man behöver inte förändra med kemikalier eller konstruktioner,utan ullen har extremt braegenskaper för vår typ av produkter, både hurden hanterar vatten och hurden isolerar. Vad tror du om vad tror du om framtiden?Hur ser framtidsplanerna ut när det gäller produktion eller att jobba vidare med produkter för er del? Det kommer attdröja innan vi till exempel kan göraett underställ med svensk ull. Det ser jag som ganska långt bort,men däremot ett vävt, lite grövre tygför jackor eller byxor eller kanske ryggsäckar.Det borde inte ligga jättelångt långt borta. Ja, säger Erik Blomberg på Fjällräven.Och nu ska vi prata mer om framtiden för svensk ullmed dagens tre gäster. Säger Hej och välkommentill att börja med Fia Söderberg,projektledare för Baltic Wool Conference konferens som arrangerasnu i oktober. Hej! Hej Håkan! Trevligt att vara här.Kul att ha dig här. Vi ska säga att du är

också bonde och det driver även ullförmedlingen. Vi ska prata mer om det lite senare. Vi ska bara säga hej till Jenny Andersson också som driver Ullkontoret på Gotland. Hej nu! Ja hallå hallå från Gotland. Och lite kort om huvudkontoret. Ni köper och tvättar ull i stor skala. Kan man sammanfatta det så? Köper, tvättar och sen säljer vi. Och tredje gästen är Annkristin Hult, nationell utvecklare vid nämnden för hemslöjd frågor. Hej Annkristin! Hej alla! Varmt välkomna till landet allesammans! Tack! Och jag tänkte med första frågan att jag rikta mig till dig, FIA. Vi ska prata om fördelarna med ull som produkt nu och i framtiden. Men först och främst undrar jag varför slängs det så mycket ull här i Sverige? Ja, till exempel så saknar vi en organisering av ull. Frågan skulle jag säga. Det är en jätteviktig faktor. Någon som kan samordna alla frågor och jobba med att skapa en övergripande nationell infrastruktur för ull? Det är väl det första.

Sen är det ju också så att i Sverige så har vi ganska små besättningar. Medelpriset är drygt 30 tackor. Vi har en mängd olika kvaliteter av ull, vilket också kan vara en styrka och fördel.

Och sen har vi lönsamheten. Att alla alla led i den här ganska komplexa produktionskedjan ska ha rimligt betalt och ullen. Om man tittar från första steget, ullen som kommer faktiskt från fåret, så är ju det många det många förbundet säger som jag pratar med. De säger ju att det är på grund av lönsamheten som de inte gör de här extra insatserna för att få en bra kvalitet på ullen som kan förädlas. Men det här håller på att förändras. Det finns ett ökat intresse, upplever jag från förbundet att de vill att ullen kommer till användning. De vill inteslänga ullen och kanske göra affärer. Men jag bollar vidare frågan till Jane Radu som driver Ullkontoret. Ni köper, tvättar och säljer. Skulle vi se att det finns för få som er? Behövs det fler aktörer som ni för att få igång gruljansen? Ja, det skulle man kunna säga.

Här på Gotland så klipps ungefär hundra ton ull per år och det är en tiondel av ullen i Sverige. Vi tvättar i dagsläget inte mer än 50 ton ull per år, så då hämtar vi faktiskt en del ull från fastlandet för att få de kvaliteter som efterfrågas. Men det vore väl perfekt om det fanns ett par tre tvätterier till i Sverige så att man kunde åka till närmsta tvätterier med sin ull. Och vi skulle

kunna samla ull enbart från den här ön och tvätta och sälja vidare i stället för att hämta på fastlandet så det finns utrymme för fler. Men hur ser du på efterfrågan på svensk ull?

Den ökar. Vi började tvätta för fem år sedan, köpte in från bönderna här på Gotland, tvättade, packade i stor bil och väntade på kunder.

Men det fanns liksom ingen utvecklad marknad för svensk ull i stor skala eftersom det inte hade funnits något tvätterier i Sverige tidigare. Ja, inom överskådlig tid i allafall. Så då fick vi försöka börja utveckla egna produkter i stället och började ta fram noll produkter av den svenskaullen där vi kunde samarbetat med industrier på fastlandet som kan göra nål filt. Så vi fick ta saken i egna händer. Men nu kommer ju kunderna mer och mer och företag efterfrågar svenska till en litet större mängd. Så sakta men säkert så rullar på lite fortare för varje år. Och hur kan den svenskaullen användas? Vi hör det här från Erik på Fjällräven. Men vad ser du fler för eller mer för användningsområden för svensk ull?

Nästa steg är ju att man vill kunna spinna svenska garn av svensk ull. Så för att kunna börja ha en svensk förädling kanske kedja från hela vägen. Då skulle vi behöva ett spinneri i Sverige, ett storskaligt spinneri som kan spinna garn som är den typen av rätt och slätt garn som man använder industriellt, till skillnad från cardigan som är mer åt hans diktning. Och det är cardigan som spinns på de svenskaspinnerier som nu ännu finns i landet.

Och Ann-Christine Hult. Du arbetar som sagt på nämnden för hemslöjdfrågor ur ditt perspektiv. Vad skulle du säga? Är det största hindret för att öka användningen av svensk ull?

Det skulle jag nog säga att det är just det här som du, Ann, tog upp, att vi saknar en helhet. Det är den här kedjan består av väldigt många olika delar, många personer, många företag. Det gör väldigt många projekt och projekten avslutas och så börjar man ofta nya projekt. Och det gäller ju att samla erfarenheter, kunskap från alla projekt och att lyfta det till nästa steg. Och det är det jag ser att vi från nämnden för jämställdhetsfrågor skulle kunna skapa den här samlingen, en plattform för att samla ihop det som är. Och det är också det jag har jobbat med de senaste åren. Men var finns marknaden för de svenska? Den svenska julen är framför allt i Sverige. Eller

finns det? Exporteras den också? Vi säljer ju faktiskt större delen av vår ull till utlandet, även om det är ett svenskt företag som sedan kommer ha det i sin produkt. Så just för att vi inte har hela förändringar i kedjan så går ullen ändå nästan alltid utomlands. En vända eller två.

Och det är ju lite synd. Då är vi ju där som jag sa att spinneriet är nästa steg efter tvätteriet. Kunde man hakapå det så skulle det vara lättare. Sedan tror jag att skickade till svenska väverier och snickerier, för det finns det ändå. Vi pratar ju om industriell utveckling här. Och då behöver vi de här lite större volymerna. Ta hand om de större volymerna. Det finns ju ett väldigt stort intresse just nu för stickning och att spinna och allt det här. Men ska vi upp i volym och ta hand om all ull? All ull går ju att använda till någonting. Och inte minst industrin ropar efter vissa typer av ull just nu som man till och med befärdar att det kan vara svårt att få tag i så att vi kommer någonstans till en brytpunkt nu.

Det kan ju mycket väl bli så att ullen blir en bristvara och en viss typ av ull blir en bristvara. Och det har det också varit länge. Hos vissa spinnerier till exempel, har varit brist på sådana här ull från mer finfin rasersom finns till exempel. Det har ju spinneriet pratat om i många år. Men nu när trycket är så stort, faktiskt från marknaden, så kanske vi kommer att stå härom några år och ha brist på svensk ull.

Vi hade vi också projektledare för Baltic Konferens som hålls nu i oktober. Under oktober drar den igång digitalt.

Ni har varit inne också, pratat om det lite med både efterfrågan och marknad logistikproblem. Behövs det ett bredare internationellt samarbete kring ull för att utnyttja dess potential? Ja, det tror vi. Och det är ju därför också vi skapar samarbeten nu med framförallt länderna kring Östersjön. Det gör vi ju i konferensen och även i ett projekt som pågår där. Syftet är att inventera den ull industri som finns i de baltiska länderna och många, många som skapar produkter av svensk ull hamnar i det att de måste ha produktionen, kanske i Italien eller i andra EU länder. Och så. Det finns ju redan utarbetade kanaler i Europa och sedan när man börjar prata med folk så inser man ju. Det här är ju inte ett problem vi har i Sverige. Det här är ju samma bild. Finns ju över hela Europa att man inte tar tillvara tillräckligt mycket av den lokala ullen för att man kanske importerar framförallt Merino som är

dominerandepå världsmarknaden. Så jag tror att alla sittermed med ungefär samma frågeställningar så att vi skullekunna samverka mycket mera och samarbeta. Och det ärdet vi vill göra med konferensen. Vi vill öka affärsmöjligheterna för, för dem, för de företagare som finnsi de här länderna, för att de ska mötas och hitta nyakontakter och nätverka. För du har ju också tagit initiativtill förmedlingen som vi nämnde här i början. Och det här drogdu igång efter att du sett att säljare och köpare har svårt attnä varandra. Berätta lite kort hur? Hur arbetar ni? Vi har ju skapat en digital marknadsplats för köpoch sälj av ull. Vi erbjuder en arena där köpareoch säljare kan hitta varandra helt enkelt.Om man söker lokal ull i närheten så kanjag titta på en karta och se. Vad finns till salu i mitt område?

Det började som en Facebook grupp som blev väldigtpopulär och sedan blev det en fristående plattformutanför Facebook. Och det är ju många,framförallt privatpersoner, som använder somanvänder arenan som köper ull. Men ser du atten förbättrad förmedling kan bidra till en ökadelanvändning? Ja, det här var ju min idé som jag hade och somjag ville testa för jag ville göra någontingåt situationen och det har ju gjort att det har ökat. Jag tror ju förstås att det har ökatom användningen av ull till vissdel. Sen är det klart. Det är inte svaret på helafrågan för att det vi behöver, det är ju ocksåen fysisk insamling. Det här är ju en digital arena därman ses digitalt, så det är ju inte svaret på hela.

Vi skulle behöva mer organiserade inlämningockså. Inlämning platserför lokala inlämning, platserför dit man kan åka som får boende också lämna den.Det är något som gör att det blir lättare för producenter och konsumenter att kommai kontakt med varandra. Det är många som också har sett attde faktiskt kan sälja sin ulloch en fördel där är ju också attde får väldigt bra betalt för ullen. Om man jämför med de större volymernadu kan få upp till 500 kronor kilot för riktigt top notchspin kvalitet. Ja, jag tror attförmedlingen har också bidragit till att vi har fått sebredden på vilka olika kvalitéer vi faktiskt hari landet. Där diskuterar man ju också kvalitet,olika typer av ull, olika kvalitéer och framför allt

olika användningsområden och hur de ska spinna eller vad man nu skagöra inom nästa steg i kedjan.

Just den här mångsidigheten är viktig. När man pratar ull och ull användningså tänker man ju kanske i första hand på textilindustrin och kläder. Men vad ser ni för andra innovativa användningsområden för ull som produkt? Har vi börjat med detta nu?

Vi på kontoret samlar in en hel del ull som vi upptäckernär vi hävdar att den inte var något vidare. Den kanske var tålig eller skräpig eller väldigt skitig av andra anledningar. Så vi har nu börjat tillverka pellets av den här högkvalitativa ullen. En trädgårdssom ska fungera som en närings, gödsel, pellets helt enkelt.

Det är ett sätt att ta tillvara på den där ullen som inte når upp till kvalitet. Men drömläget är egentligen att det inte skulle finnas någon sådan ull utan att all ull tas om hand på ett sådant sätt att den har åtminstone nollskild kvalitet. Eller spinneri? Kvalitet. Det här med trädgårdsanläggningen, det upplever jag, har ökat enormt. Jag får jättemycket frågor om folk som vill ha trädgårds, ull. Trädgård som vill berätta vad det är. Har med trädgårds ull. Man kan odla med ull. Man kan använda ull som tex odling för att täcka plantorna. De behåller ju miljön jorden.

Ullen skapar en fantastisk miljö för växterna. I och med att den i genomsnittsläpper genom luft och den håller en jämn temperatur så att även om den är skräp och vi har nu fantastiska egenskaper som ändå är värd pengar. Så jag försöker säga till folk att ge inte bort sig hos ullen utan ta betalt för den för att den är väldigt efterfrågad. Vad har du för tips att ge till våra ägare som vill sälja sin ull och få större avyttringar? Ja, det är ju att försöka öka den hygieniska kvalitén. För det första som Erik Blomberg nämnde där också att ha en topp. En bra, rymlig plats när man klipper och ser till att klippa torra djur och sortera grov. Sortera under klippningen och helst klippa två gånger per år så att man får en riktigt bra kvalitet på höst när djuren har varit på bete under hela sommaren och det har regnat och solen skiner och ullen är som topp och inte så att den inte kommer i kontakt med massa, timotej, frön och halm och grejer innan man klipper. Det är ganska enkla saker. Och sedan hitta sin köpare också. För de många säger är att

om det skavara värt för mig att göra de här insatserna så måste jag veta att ullen blir såld och jag vill helst ha en köpare innan. Kanske så att hitta bra relationer med köpare i förväg. Det tror jag också är en framgångsfaktor. Vad säger du som som köper och tvättar ull? Har du något tips till producenter? Ja, men det är ju ungefär det FIA säger, att försöka hålla ullen ren och inte tålig. Det är ju nummer ett. Sen har ju också vi märkt att de som lämnar till oss första gången och inte har så fin ull. De kan ju lämna toppen. Finns lätt ett eller två år senare. Jag kan också tycka lite så där. Prova att samla ihop och sälj till oss. Man kan inte alltid tänka ut i förväg hur man ordnar det här på ett smart sätt, utan utan samla ihop oss och tänka att jag men nu fattar jag. Men nästa gång kan jag ju göra så här i stället. Det tänkte jag inte på. Och så blir det bättre och bättre för varje gång man lämnar och så får man bättre och bättre betalt. Och där har ju får Klippan en avgörande och oerhört viktig roll i det här. För det är ju de som möter ullen först av alla och också för det mesta. Kanske vet numera i alla fall om det nu efterfrågas mer ull. Vem skulle vara intresserad av den här ullen? Det är ju de som harkoll och åker runt. Kanske klipper inte flera hundra hår i veckan och serskillnader och ser vilka användningsområden kunden här ullen ha? Flera hundra per dag skulle jag säga. Flera hundra per dag. Du sade tidigare att ull håller på att bli hett och på många sätt är det lite i ropet att köpa ull, ull, material eller ull produkter. Men ull är också en material som det finns en hel delfördomar kring. Ull, det är gammaldags.

Som en våt filt finns det uttrycket om att det är något negativt. Ull, det material som kliar och det är svårt att tvätta. Det finns en hel del som har en ganska negativ uppfattning om ull. Vad säger du om de fördomarna, Ann-Kristin? Ja, men de är ju till för att liksom rubbas av på något sätt. Det är klart att om man har feltyp av ylletröja på kroppen, då går det. Det går inte. Du trivs intedär. Men det handlar mycket om en attityd från jag tycker jag. Att köpa hållbara produkter som håller länge, som tål att nötas på och som går att återanvända och till slut lägga på komposten om det skulle vara så. Vi måste ändra köpbeteende. Det är där vi hamnar många gånger att okej ylle plagg är dyrare än andra, men de kanske håller 10 gånger längre. Så det är en sådan fråga. Vi måste lyfta de här

fördomarna mot ull och prata om ull på ett annat sätt, helt enkelt. Om vi ska börja med dem. Man pratar på ull, om ull på ett annat sätt. Vad är det bästa med ull som material? Ja, det är bekvämt. Jag är lite bekvämare här på Gotland. Jag behöver inte tvätta lika ofta, men det är jätteskönt om man har mycket att göra. De där strumporna kan jag hänga upp liksom. Och så har jag några strumpor som jag byter mellan och då behöver man inte alls tvätta särskilt ofta. Och sen så blir man ju inte svettig man har och man har en tunn ultraman jobbar i så regleras ju värmen så det blir ju inte instängtoch äckligt och sen tar det ju bort också. Det reducerar svett, lukt. Är det så? Ja, men det är ju så att det går inte in i fibern utan den liksom vädras ut igen.

Och även om man är väldigt varm på sommaren så är det väldigt bra att sova i ett ull underställ för det. Det skyddar ju inte bara mot kyla utan även mot värme. Hörni, det börjar bli dags att avrund på den landet för idag. Men en sista fråga till er allihopavare skulle ni vilja se Ullevi användas mer till i framtiden? Ja, jag kan börja. Jag skulle vilja se dig lite mer i inrednings sammanhang faktiskt. Mer akustik produkter, mer kontorsmiljö, mer offentliga möbler samt tygerna på möblerna är faktiskt värdai svensk ull. Jag tänkte precis ta det här med inredningen också. Det är ju precis de kvaliteter på ull som lämpar sig till det här området. Grövre mattor, möbiltyger och grövre plagg att ha på kroppen. Ytterplagg till exempel. Vad säger du? Jag skulle vilja se den mer i produktionskedjan, men det är mitt svar. Jag kommer inte på något när jag svarat så bra grejer som den har ju så många användningsområden och det pågår så mycket produktutveckling därute just nu och hos många entreprenörer och företagare så det händer så mycket just nu. Stort tack för att du var med i podden Landet ska säga att om man är intresserad av båt till konferens som hålls digitalt i början av oktober så finns det fortfarande möjlighet att anmäla sig. Absolut. Det går jättebra både till konferens som. Stort tack och ett stort tack till Jenny Andersson på Ullkontoret och Ann-Christine Hult på nämnden för hemslöjdsfrågor. Tack för att nivar i landet! Tack så mycket att vi fick vara med. På landet produceras av Landsbyggsnätverket. Producent

varIngrid Whitelock och jag heter Håkan Montelius. Vi hör
igeni nästa avsnitt.